

24 навчальний заклад

Дніпропетровщина фармацевтична

В останні десятиліття прогрес у розвитку лікознавства, синтезу й виробництва нових лікарських форм ознаменувався своєрідним явищем, яке отримало назву «фармацевтичний бум». Тенденція до інтенсивного зростання фармацевтичної галузі охопила всі країни світу, у тому числі й Україну. Не виявилася остронь цього фармацевтичного буму і Дніпропетровська область. Про це красномовно свідчать такі показники, як кількість аптек та особливості асортименту пропонованих ними ліків. Якщо до 1991 р. у регіоні налічувалося до 400 аптек, то нині, з урахуванням великої мережі приватних закладів, їхня кількість збільшилася в кілька разів. Арсенал медикаментів у недалекому минулому не перевищував 1500 найменувань, а тепер в Україні зареєстровано близько 10 тисяч препаратів. Кваліфіковане обслуговування населення та оптимізація роботи аптек передбачають високий рівень підготовки провізорів і фармацевтів. А це означає, що фармацевтична освіта є обов'язковою складовою якісного медикаментозного забезпечення населення

Олена Подплетня

СПОЧАТКУ БУЛИ КУРСИ

— Історія фармацевтичної освіти у Дніпропетровську бере свій початок із далекого 1920 р., коли вперше були організовані шестимісячні курси підвищення кваліфікації працівників аптек, згодом реорганізовані в річні та дворічні, — розповідає Олена Подплетня, професор, д-р фарм. наук, завідувач кафедри загальної і клінічної фармації державного закладу «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

У 1925 р. за ініціативою відомого академіка Л.В. Писаржевського була створена аптечна секція на базі Гірничого інституту ім. Артема, який став основою Дніпропетровського медичного інституту.

Серед різних наукових дисциплін особлива увага приділялася питанням хімічної освіти під керівництвом професорів Ю.В. Коршуна та М.А. Розенберга.

У 1927 р. було створено спеціальну фармацевтичну вищу школу. У своїй діяльності фармацевтичний інститут опирався на наукові дослідження вчених Дніпропетровського медінституту. Так, під керівництвом професора Ю.А. Петровського на кафедрі фармакології була захищена ціла низка робіт, присвячених механізму дії

лікарських речовин на жовчовивідну функцію печінки. Поміж дослідників виділялися випускники та працівники Фармацевтичного інституту, зокрема М.А. Науменко.

Із початком Великої Вітчизняної війни та окупації Дніпропетровська колектив Фармацевтичного інституту було евакуйовано до міста Семипалатинська (Казахстан), де він об'єднався з тамтешнім Хіміко-фармацевтичним інститутом. Після звільнення Дніпропетровська колектив інституту повернувся, і з 29 травня 1944 р. учбовий заклад розташувався у чотирьох корпусах на території Дніпропетровської обласної клінічної лікарні ім. І.І. Мечникова (колишньої земської лікарні).

ПІСЛЯ ЕВАКУАЦІЇ

Після реевакуації фармацевтичний інститут очолювала доцент М.Б. Волинська, завідувач кафедри технології лікарських форм і галенових препаратів. На 18 кафедрах інституту працював досвідчений науково-педагогічний колектив. Їх очолювали професори та доценти. Кафедрою аналітичної хімії завідував д-р хім. наук, професор В.Ф. Стефановський. Кафедрою неорганічної хімії керував д-р хім. наук, професор М.А. Розенберг, фізичної і колоїдної хімії — д-р хім. наук, професор О.К. Скарре, органічної хімії — д-р хім. наук, професор Ф.І. Березовська, кафедрою фізики — професор П.К. Міцкевич. Кафедру фармакології очолював доцент Ю.Г. Борисюк, фармакології — доцент

А.В. Соколов, організації фармсправи — доцент Н.А. Ломберг, мікробіології — доцент А.С. Ізраїлімський.

В умовах післявоєнної руйнації та загального економічного спаду працівникам інституту довелося докласти чимало зусиль для налагодження педагогічної та наукової роботи, організації лабораторій, придбання обладнання для проведення практикумів. Одночасно наукові кадри готували через аспірантуру та виконання викладачами кандидатських і докторських дисертацій. Зокрема, докторську дисертацію, присвячену механізму й фармакодинамічним аспектам пептонного шоку, захистила доцент Т.І. Батуренко, яка в подальшому стала професором та очолила кафедру фармакології. Кандидатську дисертацію підготувала Є.А. Ізраїлімська, розробивши технологію отримання й вивчивши під час експерименту дію ряду галенових препаратів, виготовлених зі свіжої рослинної сировини (наперстянки, красавки, пастушої сумки).

В інституті виконувалися роботи, присвячені вивченню методів хімічної обробки та отриманню лікарських форм із різних лікарських рослин. Також досліджувалися різні хімічні сполуки. Тематичним планом 1948 р. було охоплено 47 наукових працівників, які виконували 31 тему.

Інститут надавав відчутну допомогу закладам охорони здоров'я, насамперед аптекам (у тому числі сільським), а також аптекоуправлінням різних областей — Дніпропетровської, Кіровоградської, Запорізької, Сталінської (Донецької), куди направляли студентів на виробничу практику.

УСПІШНА РЕОРГАНІЗАЦІЯ

На жаль, із року в рік зменшувалися план набору студентів, викладацький колектив і науковий потенціал. Тож у 1956 р. інститут реорганізували у фармацевтичний факультет Дніпропетровського медичного інституту, який очолив доцент М.А. Науменко.

Частина кафедр, наприклад, фармакології, аналітичної, органічної хімії, злилася з відповідними відділеннями медичного інституту. Профільні фармацевтичні кафедри продовжували працювати на території колишнього фармінституту.

Злиття з медичним навчальним закладом сприяло оновленню наукових досліджень — вони отримали чіткішу медичну спрямованість. Так, на кафедрі фармацевтичної хімії доцент В.К. Яценко на пропозицію завідувача кафедри фармакології Г.Є. Батрака розробив препарат-комплекс мінералів (макрота мікроелементів) горицивіту весняного. Цей лікарський засіб (ЛЗ), який суттєво посилює кардіотонічний ефект серцевих глікозидів, був досліджений у докторській дисертації терапевта І.Т. Фурса.

Під консультативним наглядом кафедри фармацевтичної хімії перебувала контрольна-аналітична лабораторія. Кафедра фармакології систематично проводила біологічну стандартизацію серцевих глікозидів, перевірку пірогенності інфузійних розчинів. Однак зростаючі вимоги до вдосконалення наукових профільних фармацевтичних досліджень, брак обладнання й сучасної апаратури, нестача кадрів вищої кваліфікації призвели до розформування фармацевтичного факультету в 1963 р.

— Попри те, високу якість дніпропетровської фармацевтичної школи підтвердила подальша професійна доля наших випускників, — зазначає Олена Подплетня. — Чимало з них завдяки здобутим знанням досягли вагомих успіхів у науці та практичній діяльності. До прикладу, Валентина Вікнянська зробила неоціненний внесок у створення унікальної аптеки № 297 у Дніпродзержинську. Валентина Баб'як стала заступником генерального директора Аптечного об'єднання кіївської міськдержадміністрації. Володимир Бояр — начальником «Придніпровськтрансфармації», Тамара

Шураєва довго працювала відповідальним секретарем «Фармацевтичного журналу». Євгенія Цукур завідувала дніпропетровською обласною контрольна-аналітичною лабораторією. Згодом на цій посаді її замінила ще одна наша випускниця Лідія Копилова-Гаращенко. Її близька подруга, Людмила Мамонтова, понад 20 років була першим заступником начальника Дніпропетровського обласного аптекоуправління, там же заступником директора працювала Галина Рось. Юрій Поддубняк обіймав посаду доцента кафедри біологічної хімії Дніпропетровської державної медакадемії, Геннадій Дрозд — завідувач кафедри фармакогнозії Курського медичного інституту, Микола Фурса — професор, завідувач кафедри фармакогнозії

Ярославського медичного інституту. Цей перелік видатних особистостей можна продовжувати ще і ще...

НОВА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Запити фармацевтичної освіти в області не завжди могли задовольнятися за рахунок вищих навчальних закладів сусідніх регіонів. Тому з 1977 до 1989 р. спеціалісти кафедри фармакології на громадських засадах забезпечували підвищення кваліфікації провізорів Дніпропетровщини, читаючи щорічно 100-годинний курс лекцій. Як і раніше, на вимогу обласного аптечного управління проводилася біологічна стандартизація окремих партій препаратів.

Із роками зростає необхідність в організації місцевої бази вдосконалення фармацевтичної освіти. Особлива потреба виникла у провізорах, які володіють знаннями з клінічної фармації, необхідними для якісного лікування хворих із врахуванням особливостей індивідуальної фармакокінетики та вибору адекватних лікарських форм.

Спеціальність клінічного провізора виникла внаслідок значних успіхів науковців у синтезі нових сполук й отриманні різноманітних ЛЗ. Розуміння динаміки патологічного процесу й особливостей реакцій людського організму на введення фармакопрепаратів уже не гарантувало ефективності терапії та можливості уникнення ускладнень. Моніторинг фармакодинаміки

різних препаратів став необхідною ланкою повноцінної лікарської терапії.

Уперше в Україні навчання у вищій школі клінічної фармації розпочалося в 1999 р. у Національному фармацевтичному університеті. У Дніпропетровську перший набір студентів на спеціальність клінічного провізора проведено у 2001 р.

Підготувала Лариса Дедишина